

Cartea unui profesor

(cronică sentimentală)

Azi, se scriu multe cărți despre teatru. Apar mereu cărți de critică, de teorie, de istorie a teatrului nostru, raftul de lângă masa de lucru e plin. „Instrumentele” ajutatoare ale criticilor, cronicarilor, teoreticienilor, istoricilor, sînt numeroase, așa e bine.

Fiecare carte umple un gol, fiecare autor privește altfel întregul sau o parte din el, nu mai putem referi despre o operă dramatică, despre un regizor, despre un interpret, fără a consulta cărțile de specialitate, asimilînd într-o clipită informații culese cu trudă din bibliotecă și arhive, alese cu mîgă, verificate cu osteneală.

Fiecare nouă carte luminează calea noastră prin istoria teatrului, făcîndu-ne să privim mai limpede prezentul.

Numărătoarea copacilor e pe sfîrșite, putem cuprinde cu ochii pădurea.

Am în față o carte groasă: „Istoria literaturii dramatice românești și a artei spectacolului”. Este cartea profesorului Virgil Brădăceanu.

Am citit-o de la cap la cap pe nerăsuflute, ca pe un roman bun, ca pe o poveste frumoasă, am citit-o cu un interes explicabil, dat fiind obiectul ei — o istorie a literaturii dramatice românești și o istorie a artei spectacolului este, totuși, altceva decît o istorie a teatrului încotă în mărunțisuri fără semnificație — iar interesul îmi era dublat de un sentiment pe care, pentru moment, îmi venea greu să-l definesc.

Nu aflu lucruri noi, le știu din studenție. Nu sînt lucruri noi în carte, dar sînt altfel așezate. Lumina nu mai cade egală pe fiecare an, pe fiecare deceniu. Egală și nivelatoare. Egală și îndiferentă. Lumina pleacă în fascicule dirijate, lăsînd în penumbră datele fără importanță, dînd relief momentelor de vîrf din involburata istorie a teatrului românesc.

Iată, capitolul închinat lui Mihai Eminescu, cronicar, dramaturg și teoretician, stă sub semnul imperativului formulat de marele poet în următorii termeni cu permanentă valabilitate: „drama trebuie să reprezînte pe popor în luptele sale, în simțirea sa... în puterea sa demonică și uriașă, în înțelepciunea sa, în sufletul său cel profund”.

Iată, anii Războiului pentru independență și dramaturgia acelor ani, și spectacole de fierbinte respirație patriotică, ale lui C. I. Notara și Grigore Manolescu, ale Aristizzei Romanescu și Agathe Birsesen...

Apoi, turneele triumfale peste Carpați, în Ardealul a-nilor Unirii...

Și piesele de puternică vibrație patriotică ale lui Davila, Delavrancea, Zaharia Bărsan, azi opere clasice. Ecoul lor în conștiința epocii. Și primii regizori: Paul Gusty, A. Davila, Petre Sturdza, Aristide Demetriade, și arta lor, neabătut realistă.

Și dramaturgia interbelică, atît de diversă, cu Nicolae Iorga, Camil Petrescu, Lucian Blaga, G. M. Zamfirescu,

Victor Eftimiu, Liviu Rebreanu, Al. Kirîțescu, V. I. Popa, G. Ciprian, Tudor Aluștescu, Mihail Sebastian și cîți alții... Pînă în anii ultimului război mondial.

Un secol aproape, un secol de căutări și împliniri, un secol de luptă pentru o idee, ideea scumpă tuturor românilor, a afirmării ființei naționale, a neatinării, a unirii, idee în slujba căreia teatrul nostru s-a pus cu toată patima și cu toate energiile sale. Ideea căreia i s-au dăruit cei mai buni dintre slujitorii scenei românești.

Este o carte fierbinte. Este o carte de înalt patriotism.

Este cartea unui profesor de istoria teatrului. Dar, mai cu seamă, este cartea unui om care iubeste nemăsurat istoria teatrului românesc și care aspiră să împărtășească cititorilor săi (mai presus de informații exacte, de date seci, oricît de bine ordonate în această sinteză) sentimentul de înaltă prețuire, de a-dîncă stimă pentru înaintași.

Mă aflu, într-o împrejurare recentă, în cercul, foarte larg dealtfel, al unor regizori, actori și critici, toți absolvenți ai Institutului de artă teatrală și cinematografică „A. I. Caragiale”. Unii absolviseră institutul de-abia de un an. Alții, cu un sfert de veac în urmă. Toți, absolut toți, fusesem studenții profesorului Virgil Brădăceanu.

Și, stînd noi de vorbă despre anii studenției noastre, amintindu-ne noi despre colegi și profesori, am putut înțelege ce sentiment nedeslușit însoțea interesul cu care citisem cartea profesorului Virgil Brădăceanu: cu un cîntec o carte! Eu retrăiam cursul din anii studenției. Profesorul nu ne învăța numai istoria teatrului. Profesorul ne învăța să iubim teatrul românesc!